

Nyelvjárási adatok

Az Orosháza környéki kasos méhészetről *

(A *dobolás*, *lefojtás* és *teletetés*)

A kasos méhészetben a méznyerés igazi módja a *dobolás* volt. Ez később alakult ki, a múlt század végén, a XX. század elején, mikor már nemcsak a méznek volt nagy értéke, hanem a méheknek is, mert egyre többen kezdtek méhészetrel foglalkozni. A *dobolás* elterjedéséig a *lefojtás* volt az általános méznyerési mód, erről azonban a *dobolás* leírása után lesz szó, mert az év későbbi szakaszában, ősszel végezték.

A *dobolást* augusztus második felében, *István király* napja körül ejtették meg. Kiválasztottak néhány, a méhészet nagyságától függően 1—5 kast, melyek az egész év folyamán jól fejlődtek, nehezek voltak, sejtetőleg tele voltak mézzel. Az anya életkorára nemigen lehettek tekintettel, mert legtöbbször nem is ismerték az anya korát, hiszen az anyaváltást egyáltalán nem, a rajzást pedig csak néha tudták ellenőrizni. Ha mégis tudták azt, hogy melyik kasban van öreg anya, akkor azt *dobolták ki*. A fő szempont azonban a kas súlya volt.

Egy napos, langyos, szélesendes reggelen a kiválasztottak közül egy családot hűvös helyre, tanya mögé, fa árnyékába vittek, nem túl messzire a méhestől. Ott a méhész ásóheggyel akkora lyukat vájt a földbe, amelybe éppen belefért a kas csúcsa. Volt aki felfordított *hokedli* vagy *fejőszék* négy lába közé állította a kast szájával fölfelé. A valamiképpen megrögzített, méhekkel tele kasra rátettek egy üres, kitisztított, *rajfű*vel bedörzsölt kast. Az összeillesztésnél zsákkal vagy *kékkötő*vel körülcsavarták a kasokat, hogy szét ne csússzanak, szilárdan álljanak. Két, 30—40 cm hosszú, ujjnyi vastag botot vett a méhész a kezébe, s ezekkel körülütögette egyszer-kétszer a tele kast. A méhek *felzúdulása* után várt 5—10 percet. Ez alatt az idő alatt a méhek teleszívták magukat mézzel, s könnyebb lett velük bánni: Azután állandó, erős ütésekkel, alulról felfelé haladva, megszakítás nélkül verte a kast, 8—10 percig. Közben a kas aljáról (csúcsáról) feljutott a kas szájáig, az összeillesztésig. A *sárvás* ekkorra mind lepergett róla az erős ütések alatt. Néhány perces várakozás után ismét lent kezdte a *dobolást*, de már lanyhábban, gyengébben, csendesebben, közben meg-megállva. Lassan fölig haladt vele, s kibontotta az össze-

* Részletek a szerzőnek „A kasos méhészkedés hagyományai Orosháza környékén — Méhészeti tájszótár” című, az 1961-es országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázaton Csúry Bálint-díjjal jutalmazott pályamunkájából.

tételnél, megnézte, *fölvonult*-e már a család nagyobb része. Ha azt látta, hogy tart a *vonulás*, nem kötözte ismét körül a kötővel, hanem a maga felőli oldalon 3—4 ujnyi rést hagyott, egy fadarabbal vagy cserépdarabbal feltámasztotta a kas szélét, a másik oldalon egy szöggel összetűzte a két kast, hogy le ne csússzon a felső, és figyelte a felvonulás ütemét. Néha megütögette az alsó kast, s kereste szemével a vonuló tömeg közt az anyát. Ha az anya minden bizonnyal átment, s vele volt már a *nép* nagyobb része is, az új kast a régi helyére tette, s másnap lesároztta.

A régi kasban maradt méheket *megfűstölte*, megveregette még néhányszor a kast, hogy azok is szálljanak el. Így is maradt még azért sok fiatal *bogár*, amelyek repülni sem tudtak, vagy nem voltak még *betájolva*. Ezekkel nem sokat törődtek, *lesöpörték* a fűre, ahol legtöbbször akaratlanul is összetaposták. A kasból a lépeket, a *veselépeken* kezdve, kivágták. Ekkor volt a legjobb alkalom a *nyalakodásra*, bár a közmondás azt tartja: *A méhész mindig nyalakszik, ha van mit*. A kasos méhészetben erre ritkábban volt lehetőség, de akkor ki is használták.

A mézes lépeket tányérra, tálra tették, a fiasításokat pedig részben összetörték, s a sonkoly közé került. A kaptárokra való áttérés korában azonban a fiasításos lépeket bevágták keretbe, átkötötték *hánccsal*, s betették valamelyik családnak *erősítésül*. Legtöbbször azonban egy üres kaptárba, s a kidobolt családot *ráütötték*, így biztosabb volt annak megmaradása, fejlődése.

A mézes lépet, amelyet nem fogyasztottak el lépesmézként, *mégmuskolták*, összetörték, kézzel *összemaricskáták*, s rátették egy tiszta rostára vagy *mácsikszedőre*. (A mácsikszedő cserépből készült tál volt, melynek a fenékén sűrűn, 5—6 mm átmérőjű lyukak voltak.) A rosta vagy mácsikszedő alá *cseréptálat* helyeztek, ebbe csurgott le a méz a lépről. Ez a cseréptál különböző nagyságban készült, és mérete szerint számolták. Erre a célra a legnagyobb, *egyés tál* volt a legalkalmasabb. Ennek 55—60 cm volt a szája, s 25—30 cm a fenékátmérője, 15—20 cm a mélysége. Csak belül volt mázas, s felül futóminta díszítette. A cseréptálat és a mácsikszedőket hódmezővásárhelyi *fazékasok* árulták az orosházi vásárokon.

A lecsurgott mézet *bödönbe* öntötték. Úgy szerették, ha megtelik a bödön, mert akkor lehetett csak lefölnöni, a tetejére felszállt szennyező anyagot leszedni róla. A rostán visszamaradt lépet, melyről a méz lecsurgott, *sonkojnak* nevezték, s eladták az ősszel erre járó *sonkojos tótóknak* a tavasszal összegyűjtöttel együtt. Ezt azonban a méztől előbb kimosták, s a levéből *bort*, *sört*, *ecetet* készítettek. *Viaszt* csak később, a kaptárak megjelenésekor kezdtek olvasztani, hiszen addig műlépre nem volt szükség, gyertyaöntéssel pedig nem foglalkoztak.

Kukoricatöréskor, szeptember végén vagy október elején jöttek a *sonkojos tótók*. Még a múlt század 80—90-es éveiben 2—3 hosszú *tótszekérrel* járták a nagyobb méhessel rendelkező tanyákat, hátukra kötözött zsákkal a néhány családdal méhészkedőket, s az eladásra szánt méheket mézestül, építményestül megvették. Minden szekerekön két nagy hordó volt, ebbe gyűjtötték össze a sonkolyt, mézet, viaszt, mindent keverve. Állandó szálláshelyük egy vendégszeretőbb, arra alkalmas tanyában volt, s onnan járták be a környéket. Megérkezésüknek hamar híre járt, s csak egy-két napot kellett itt tölteniük, azalatt lebonyolították üzleteiket.

Dél előtt sorra járták azokat a tanyákat, ahol méhészetről tudtak. Megalkudtak, megbeszélték, hány kas lesz eladó, s másnap aszerint jöttek gyalo-

gosan vagy kocsival. Este a méhészkiválogatta a legnehezebb családokat, s a kertben annyi arasznyi mély gödröcskét ásott, ahány családot kiválasztott. Mindegyik gödörbe tett néhány szem *csuta-* vagy *faparazsat*, arra *kénlapot*. Ekkor rögtön ráhelyezte a kasokat, és körülhánnya földdel, hogy a röplyuk jól elzáródjon. Ahol több családot, tíz-tizenkettőt *fojtottak le*, ott a sonkolyosok közül is segítkezett valaki. A kasokat reggelig rajtahagyták a *kénfüstön*, akkorra minden méh elpusztult benne. Reggel megütögették, hogy az elpusztult méhek nagyja, zöme lehulljon, utána kasostul lemérték. Lépvágó késsel körülvágták az építményt, s a kas szélét hozzáütötték a szekéren levő két nagy hordó egyikének a széléhez. A kas tartalma mindenestül behuppant a hordóba. Az üres kasokat ismét lemérték, s a különbözőzetért, a teljes építményért, mézzel, esetleges fiasítással, bentmaradt hullával együtt, fizettek. Az ilyen sonkoly árára ma már nem emlékeznek, de legtöbbször nem is pénzt, hanem *köszörűkövet*, *kaszakövet*, vagy *fazékakat*, néha pedig *kömémmagot*, *fűszerféléket* adtak érte cserébe. Ezek a sonkolyosok valószínűleg felvidéki *mézeskalácsosok* és *gyertyakészítők* voltak. Később, a századfordulón már a mézet és a mézesviaszt nem vették meg, csak a jól kimosott, tiszta sonkolyt. Ha erre a gazda nem volt hajlandó, kimosták ők maguk, így ugyanis sokkal könnyebb lett a viasz.

A méheknek ilyen lefojtására azt mondták régen, hogy *levágják* a méhcsaládot. A disznóvágáshoz hasonlóan *méhet vágta* vagy *domgót vágta*. Azokra a családokra pedig, amelyek megmaradtak, azt mondták: *magnak marad*.

A levágott családok üres kasait hűvösre rakták, s az asszonyok kiszedték tányérokra a még benne maradt lépesmézet. Amit pedig még ők is ott hagytak, az a gyerekek szabad prédája lett, akik élvezettel nyalogatták ki még a legkevesebb mézet is. Ezekre a mézes kasokra azonban még hetekig rájártak a méhek, takarították, nyalogatták, míg be nem kerültek a méhesbe vagy a padlásra. Ezzel a munkával be is fejeződött a méhésztény, nem maradt más hátra, csak a teletetés, ami szintén kisebb munkát jelentett a mostanánál.

A *teletetés* csak kason kívüli tevékenységből állott, a család életébe nem avatkoztak bele. Újra lesározták a kasokat, másfél-két centiméteres új sárreteget kentek, tapasztották a régire, hogy pótolják a sérüléseket, s vastagabbá, melegebbé tegyék télire. A röplyukat mindig nyitva hagyták. Az üres kasokat rátették a többi tetejére, hogy az is tartsa a meleget. Amelyikre nem jutott már üres kas, azt ronggyal, zsákdarabbal körülcsavarták, és egy rossz kalapot húztak a csúcsára. Ezt sok helyen megtették a méhesben telelő kasokkal is. Volt olyan hely, ahol felvitték a kasokat az istállópadrásra, s ott a kémény mellé rakták le körbe. Itt voltak akkor Gergely-napig, márc. 12-ig. Ez azonban nem volt általános szokás.

A méhesben vagy szabadban telelő kasok körül a havat eltakarították, néha-néha *meghallgatják* őket, zúgnak-e, nem rendellenes, túlságosan erős-e a zúgásuk. Ha valamelyik család nagyon erősen zúgott, megnézték, nincs-e benne egér, ha volt, azt kifogták. Mászt nem kellett, nem is lehetett csinálni télen a méhekkel. Figyelte a méhészkiválogatta az időjárást, lesz-e elég téli csapadék, tavaszi nedvesség, jó *mező*. Karácsony böjtjén fúj-e a szél, mert ha nem, akkor jó méhészeti esztendő várható. Csinálta a *Luca-naptárt*, mennyi eső lesz a következő nyáron, mert főleg ez befolyásolja a méhek munkáját, gyűjtését. Készítette az új kasokat, hogy fejlessze, növelje állományát a következő évben.

akác: 1. = ÉrtSz. a k á c 1. *Kiszették má az akácokat majmindet.* 2. az akácfák tömeges virágzása. *Első akácra Pusztavacsra szoktam mindig menni, másodikra mők föl Nógrádba.*

ajdészka: 1. az a 40—50 cm széles, vályogra vagy ászokfára fektetett, egy vagy két gyalulatlan deszkaszál, melyen a méhkasok álltak. *Az ajdészkat lē köllöt sároznī, ha repet vót, vaty hézag vót köszte.* 2. a kaptár föld felőli lapja. *Az ajdészkat két-hetenként ki köl takarítani, nehogy a moj betanyázzon.*

anya: a méhcsalád egyedeinek szaporodását biztosító, petéket rakó nőstény ivarú méh. Rendes körülmények között egy méhcsaládban csak egy anya van. *A mék családnak öreg az annya, nem fejlődik rēndesen.*

anyaböcső: az anya nevelésére a méhek által viaszból épített, 2—3 cm hosszú, 1 cm átmérőjű, gyűszű alakú kamrácska. *Alúra építik leginkább az anyaböcsőket.*

anyaböcsőzik: anyanevelés céljából több anyaböcsőt épít a méhcsalád. *Nemsoká lész raj, mer nagyon anyaböcsőznek a családok.*

anyacsalád: 1. kasos méhészetben olyan méhcsalád, melyet ősszel nem fojtottak le, nem doboltak ki. *Vót néha hús-huszonöt anyacsaládunk is.* 2. kaptáros méhészetben az anyanevelésre jó tulajdonságai miatt kijelölt család. *A legjop családokká nevelteték anyát, azok az anyacsaládok.*

anyaház: anyaböcső. *Mikor kibontottam, má csak lerágott anyaházak vótak benne.*

anyakalicka: anyapározttató. *Nem hasznátam sosē anyakalickát.*

anyapárosztató: a párzás ideje alatt a terméketlen anyák elhelyezésére szolgáló 2—3 keretes, 10—15 × 10—12 cm keretméretű kis kaptár. *Az anyapárosztatókat a fák alá tēszēm, széjjel a kerdbe.*

anyapempő (hivatalos): az anya táplálkozására a méhek által az anyaböcsőbe helyezett méhpempő. *Mosok méhész gyűtti az anyapempőt.*

anyásít: anyátlan családot anyával lát el. *Ém má kast is anyásítottam ēccēr.*

anyát vát: a család az öreg vagy beteg anyát önként kicseréli, leváltja, anélkül, hogy megrajzana. *Hijába vátam a rajat, csōndbe anyát vátott.*

anyavátás (rendszerint csōndes jelzővel): az öreg vagy beteg anya rajzás nélküli lecserélésének folyamata. *Csōndes anyavátáskor csak ēggy anyaböcsőt húznak.*

árvagané: füstölésre használt száraz marhatrágya. *Gyerēkkorungba a talólkon szēttük az árvaganét zsák-számra füstölőnek.*

ászok(fa): a kasok aljdeszkája vagy a kaptárak alá helyezett 10—15 × 10—12 cm-es gerendák. *Azér köll ászok a kaptárok alá, hogy nē rohaggyon az ajjuk.*

bábíng: a méhálca begubózásakor keletkezett vékony hártya, mely a fiasítás kikelése után a cella falához tapad. *Örek kasogba néha egész kicsik vótak a bogarak, mer a bábíngēktül leszükütek a sejték, asztán nem tuttak kifejlōnni.*

* Szemelvények a szerző szógyűjteményéből. Ha a szó jelentése egybeesik az Értelmező Szótár valamely jelentésével, ÉrtSz. rövidítéssel utalunk rá. Az Ó. P. Z. rövidítés Örosi Pál Zoltán: Méhek között (Bp. 1954) c. munkájára utal. A „hivatalos” megjelölés azt jelzi, hogy a szó főleg szakkönyvek nyomán terjedt el, s elsősorban olvasott, tanult méhészek használják.

bepetéz: a lép nagyobb részébe vagy az anyabölcsőbe petét rak. *Vót úty, hogy a ténnap betét müllépet máma bepetészte az anya.*

betájol: az áthelyezett méh lakás méhei tájékozódnak helyükön, vagy a fiatal méhek tájékozódnak lakásuk körül. *Rëggë kiengedem űket, má dére betájónak.*

betapaszt: 1. a méhészt valamit sárral bevon, betöm. *Ha nagyon rabolnak, betapasztom a rőpjukat is.* 2. a méhek méhszurokkal betömnek, beragasztanak valamilyen rést. *Összë betapasztják a fészék környékét.*

betelél: a méhcsalád begyűjti a telelésre szükséges méz mennyiséget, és kialakítja a téli fészék helyét. *Az idén jó beteléték, sokáig vót hördás, nem köllött étetni.*

betelepít: üres méh lakásba méhcsaládot helyez. *Tavaj vëtem eszt a kaptárt, de csak az idén telepítettem be.*

beüt: a méhészt a rajt a kasból vagy a keretből lemászott méheket a keretládából kis zökkenés után a kaptárba szórja. *Ha fölhúzódott a raj, akkor be lehet ütni a kaptárba.*

boconádi (tulajdonnévből melléknév: **boconádi kaptár**, majd közfőnév: **boconádi**): a környék legelterjedtebb kaptárfajtáinak (kis és nagy Boczonádi-kaptárak) neve. *Én országosrul tértem át boconádíra.*

bogár: 1. több méh együtt, főleg munkások. *Pörgetéskor a garadba rázom lë a bogarat a keretëkrül.* 2. az egész család méhállománya. *Mëkfotytk a bogarak ebbe a rossz időbe.*

boszorkámpille: halálfejes lepke: *Acherontia atropos.* *Águsztuzsba szokot kezdeni járni a boszorkámpille is.*

bödön: henger alakú, fent összeszűkülő szájú bádogedény, melyet méz tárolására használnak. *Negyvennégybe minden bödön tele vót mézzel.*

böcső: anyabölcső. *Lëszëttem a böcsőket, nëhogy mëgrajozzon.*

bövit: a család lépkészletét növeli. (Rendszerint fészket bövit; a fiasit

tás közé üres lépet helyez.) *Jó mëk köl bövitteni a fészket, akkor elmëgy a kedve a rajdástul.*

cëlla: a lép legkisebb egysége, sejt. *Nëhë cëllába mëg vót ëk kis mëz.*

cukorlepé: „Olyan cukortábla, melyet forralással sűrített szörpből öntenek.” (Ö. P. Z.) A családok téli élelempótlására használják. *Mëg akkor is adog be nekik cukorlepént, ha van elég mëzük.*

cukrosszirup: a méhek etetésére használt, vízzel felfőzött répacukor. *Tavasszal mëg összel cukrossziruppal étetem űket.*

cukrosméz: olyan méz, melyben a cukor kikristályosodott. *Van aki a cukrosmézet nem szereti úgy, pedig jó az is.*

család: = ÉrtSz. család 3. *Mos csak öcs családom van, de vót úty, hogy vót harminc is.*

csapkod: a megbolygatott, háborgatott méhek szúrás előtt többször a közelükben levő ember, állat vagy szokatlan tárgy felé repülnek erőteljes, fenyegető zúgással. *Nem érdemës velüg bänni, mer má csapkonnak.*

cseréj: vesszőből font, kör alakú, 50—80 cm sugarú, alacsony peremű, kétfülű eszköz: párszáritó; ezen szárították a leforrázott, kinyomkodott sonkolyt. *A sonkojsalakot a cserënyën szárítom mëg.*

csíp: = ÉrtSz. csíp 2. *Rëggë jó velüg bänni, ojanakor nem csípnék annyira.*

csípés: = ÉrtSz. csípés 2. *Ëcs csípëstü bedagat mind a kéc cëme.*

csömpöjég: fal építésére használt sár, melybe szalmát tapostak vagy tapostattak. *A csömpöjégët a ház véginé csinátuk. A régi mëheseknek csömpöjék fala vót.*

csuhant: olyan lép, amely a benne levő méz súlyától megnyúlt, eltorzult. (Rendszerint pörgetéskor válik ilyenné a fiatal szüzlép, ha nagyon tele van mézzel, s nem elég óva-

tosan pörgetik.) *Az ije csuhant keretét nem szabad fészégbé tenni.*

csuta: = ÉrtSz. c s u t a 1. (A méhészetben főleg füstölésre használják.) *Baltával összevágocs csutát tessék a füstölőbe.*

dajkabogár, dajkamé (hivatalos): a fiasítás melegen tartásával, táplálásával foglalkozó méh. *A fijasítást a dajkabogarak gondozzák.*

dobol: 1. a méhkast két fadarabbal ütemesen veregeti. *Addik köl dobóni őket, míg az anya föl nem huzódott.* 2. méznyerés céljából a méheket egy üres kasba úzi át. *Ha jó az idő, csak akkor lehet dobóni.*

dobolás, dobulás: 1. a méhek kiüzésének folyamata lakásuk ütemes veregetése által. *Ez a dobolás tísz-tizenöt percik tartott.* 2. a méz elszedésének időszaka a kason méhészetben. *Águsztus végén vót a dobulás.*

dógozó: 1. = ÉrtSz. d o l g o z ó II. 2. *Virágra csak a dógozók járnak.* 2. munkásméhhez tartozó, azzal kapcsolatban álló (pete, lép, fiasítás stb.). *A fészégbé csak dógozó keretét szabad tenni.*

dongó: 1. méh (inkább olyanok használják, akik nem méhészek). *Mékcspített egy dongó. Az apám még dongót vágott.*

drótoz: keretléceket dróthálóval lát el. *Télen szoktam keretéd drótozni, kaptárt javítani mék szalmapárnát kötni.*

zirzon: (köznévvé vált tulajdonnév): 1. 1845-ben Dzierzon által készített léces kaptár. 2. minden keretes kaptár neve azok elterjedése idején. *Ém még az első háború előtt átáltam zirzonra.*

égyesít: két méhcsaládot valamilyen ok miatt (egyik anyátlan, gyenge, méztelen stb.) összerak, egyé tesz. *Ősszel a gyönge családokat egyesíteni szoktam.*

égyesítettés: két méhcsalád egy méhlakásba való összerakása. *Nekem*

minden egyesítettésem szokot sikerülni.
égyesület: 1. a helyi méhészegyesület, méhész-szakcsoport. *Még ezérkilencszázstizenkettőbe beléptem az égyesületbe.* 2. a méhészegyesület székháza. *Mégyék az égyesületbe.*

éraj: a kaptárból éhség, mézhiány, molykár miatt kiszálló raj. *Tavaj csak érajat foktam.*

éneptelenedik: a méhcsalád méhei valamilyen ok (anyátlanság, rossz idő, eltájolás, betegség stb.) miatt elfogynak. *Most is mégesik, hogy écs család éneptelenedik.*

előjáték: etetéskor a kapott méz vagy szörp hatására a méheknek nagyobb számban való kirepülése a röplyuk elé és a kaptár körülröpdősése élénk zúgással. *Étetni azér szoktunk este, mer akkor nem csinának neki előjátékok, csak körülröpdősésük a kaptár ódalát.*

épárizik, épárdzik: az anya a nászrepülés alkalmával megtermékenyül, elpárizik. *Ha kirajzott a család, éty hét múva köl mégnézni, hogy épárdzott-é az anya.*

ésőraj: a törzsesaládtól az év folyamán első ízben, öreg anyával kiszálló raj. *Némejk ésőraj maga vót éty kas, akkora vót, mint éty kanta.*

étájol: vándorlaskor az új helyen a méhek nem a saját kaptárukba térnek vissza. *Az erdő felüli végén mékszaporottak a bogarak, a tulsó végén még éneptelenettek a családok, mer étájóttak a méhek.*

épit: 1. a család a beadott mülépet kihúzza, vagy az üres helyet a méhlakásban léppel tölti ki. „*A beadott mülépet szépen építi.*” (Idézet egy méhésznaplóból.) 2. tárgy nélkül: jól fejlődik a család és fejlődése következményeként lépkészletét növeli. *Jó az idő, ijenkor épít is, hord is.*

épitmég: a méhcsalád teljes lépkészlete. *Épitmennyel égyüt szoktam eladni, de a kaptárt nem adom vele.*

épitőfürt: lépépítés céljából összekapcsolódott méhek csomója. *Az épit-*

tőfürtöt nem szabad megbojgatni, mer abbahaggya az építést.
ereszt: 1. rajzik. Ha eresztettek, áthittam a szomszédul Jánosz bácsit, mer magam még nem mertem befogni akkor. 2. (állandó tárgygal) rajat ereszt. Écs család eresztét három rajat is éggy évbe.
eresztés, eresztís: 1. rajzás. Eresztiskor mindént abba köllöt hanni. 2. maga a raj. Éty szép nagy eresztés vót az ámafán.
éretlen: híg méz: olyan kipörgetett nektár, melyet a méhek még nem dolgoztak át teljesen mézzé. Éretlen mézet nem szabad kipörgetni.

érött: 1. olyan méz, melyet a méhek teljesen elkészítettek, részben vagy teljesen le is földtek. Szép érött, aransárga mézet pörgettem. 2. teljesen lefödött, kelés előtt álló fiasítás. Adok neki éty keret érét fijasítást, hogy jobban fejlődgyön.
erős: nagy, fejlett, népes (család). Erős családokkal érdemés csak vándorolni. Erős család többet hord.
étet (tárgy nélkül gyakoribb): a család hiányzó mézét pótolja. Ha nincs hordás, águsztuzsba étetni köll.
étető, étetőtepsi: etető edény (tálca). Pörgetés után étetőre szoktam tenni úket, főléjük tészem az étetőteszít.

HAJDU MIHÁLY

Tájszavak Balmazújvárosról*

dagasztóuláb: a dagasztóteknőt tartó állvány
dájna: rosszhírű nőszemély. Ne fogódz avval a dájnával!
dālmahodik: testesedik. Erössen megdālmahodott, mióta fírhe ment.
darabos: nehézkes, goromba. Darabos ember ez az új doktor.
Daru: Balmazújváros egyik nyugati teleprése, melyen többségükben földműves napszámosok laktak a felszabadulásig. Nevét a telep északnyugati részén a XIX. század közepéig megvölt Daru csárdáról vette. A XX. sz. elejétől kezdett betelepülni.
debella: nagytestű nő
delél: déli pihenőt tart. Delél a guja, a csőrda.
delelő: a nyáj déli pihenője
délignyitó: calistegia pubescens
dera: dara. Esik a hó, hull a dera, ázik a menyasszon fara. (Tréfás mondóka daraeséskor.)
dërce: durván örölt korpás liszt. Általában ebből sütik a kutyának a kenyeret.
deres: 1. szürke ló, 2. a jobbágyok botozását szolgáló lócaszerű alkotmány, 3. dérrrel belepett

dévánkozik: tanakodik, tanácskozik, tűnődik. Egisz este azon dévánkosztunk, hogy megöljük-i a disztóut.
dezentör: huncut, hamis. Gyērmekeknek szokták mondani: Gyer ide csak, te dezentör!
didi: emlő (a gyermeknyelvben)
dikóy: rögtönzött, fa fekvőhely, melynek a vázát gyékénnyel fonják be.
dili, dilinyós: bolondos, gyengeelméjű. Eriggy innen, te dili vagy dilinyós!
disztóy: disznó
disztóykupec: disznókereskedő
disztóórja: sertésgerinc
disztósóddr: disznócomb
dologidőy: a paraszti gazdasági időszaknak az a szakasza, mikor a legnehezebb munkákat végzik. A legnagyobb dologidőybe vittik él katonának.
dongóy: méh. Vettem ety kas dongóyut dongóys Kirájtúl.
dongóys: méhész. Dongóys Kirájnál vam még eladó méz.
doszt: elég. Doszt, mint drótosnak a huszonöt.
dögivél: bőven. Van od dinnye dögivél.

* Vö. Mnyj. VIII, 176—9.